

סנקט פטרבורג. המהפכה הרוסית הגדולה אינה נתפשת עוד כאירוע מכוון של הסדר הפוליטי העכשווי, אלא כחלק מההיסטוריה הסוערת של מאה שחלפה ונעלה. הפיחות במעמדה הפוליטי של המהפכה הרוסית מאפשר להיסטוריונים לכתוב היסטוריה מגוונת ומורכבת יותר של האירוע. במקום להתמקד במפלגה הבולשביקית ובתפישת השלטון באוקטובר 1917 – נטייה שמיכאל קונפינו כינה "תיסמונת הצל הארוך של ארמון החורף" (עמ' 21) – מנותחים כעת האירועים המהפכניים משלל זוויות ראייה: מהפכת פברואר 1917 שהפילה את הצאר ובישרה את קץ השלטון של בית רומאנוב מקבלת כעת מקום מרכזי יותר; קולות מהפכניים מגוונים נשמעים כעת ביתר ברור – "הפוליפוניה הסוציאליסטית" בניסוחם הקולע של מייקל מלאנקון ואליס פייט (ראו מאמרם בגיליון הנוכחי); ומלחמת האזרחים בין השנים 1918-1921 משתלבת כעת בסיפור הטלטלה העזה שפקדה את מזרח אירופה באחריתה של מלחמת העולם הראשונה. מבחינה זו לא מדובר עוד בעיקר במהפכה רוסית אחת שהביאה את המפלגה הבולשביקית לשלטון וייסדה את המדינה הסובייטית, אלא באוסף של מהפכות רבות שהונעו על-ידי רעיונות שונים ואינטרסים מגוונים. מאה שנים לאחר התחלת האירועים הסוערים נדמית המהפכה כבובה רוסית – "מְטְרִיֹּשְׁקָה" בשמה הנכון – המכילה עוד ועוד מהפכות בתוכה.

המערכת מזמינה את קוראי **זמנים** להאזין לפודקאסט של כתב העת, הכולל ראיונות עם כתבי המאמרים. את הפודקאסט עורכים אלה אילון ואסף מונד. ניתן להאזין לו באפליקציות הפודקאסטים השונות, וכן דרך אתר הפודקאסט (קישור באתר **זמנים**).

לפני 30 שנים פרסם כתב העת **זמנים** גיליון כפול מיוחד לרגל 70 שנים למהפכה הרוסית (**זמנים** 27-28, אביב 1988). הגיליון נפתח בלוח תאריכים מפורט של שנת 1917, שאפשר לקוראים מעקב כמעט יומיומי אחר אירועי שנה זו, וב-55 ביוגרפיות זעירות של האישים הבולטים במהפכה. שמות המשפחה המקוריים של האישים צוינו לצד שמם המהפכני הידוע יותר, למשל, "ל.ד. טרוצקי (ברונשטיין)" או "א. מארטוב (צדרבאום)" (עמ' 12-13). כך יכלו הקוראים להתרשם מנוכחותם הבולטת של אישים ממוצא יהודי באירועים המהפכניים של שנת 1917. הרלוונטיות של המהפכה להבנת ההיסטוריה הישראלית והיהודית הודגשה גם היא, במאמריהם של אניטה שפירא ("ברל, טבנקין ובן גוריון ויחסם למהפכת אוקטובר") ושל יונתן פרנקל ("מדיניות השוליות הפרדוקסלית: המצב היהודי בשנות המלחמה והמהפכה"). עורכי גיליון 27-28 – עדית זרטל, צבי יעבץ ובעיקר מיכאל קונפינו – תפשו את המהפכה הרוסית כחלק חשוב של ההיסטוריה העולמית בת הזמן, וכנושא המעורר "מחלוקות אינטלקטואלית עזות, שאינן נעדרות סממנים פוליטיים אקטואליים" (עמ' 3). שנה וחצי לפני נפילת המשטרים הקומוניסטיים במזרח אירופה ושלוש שנים וחצי לפני התפרקות ברית-המועצות נראתה המהפכה הרוסית של שנת 1917 כאירוע היסוד של משטרים רבים ברחבי העולם. קריסתם של משטרים אלה לא נראתה באופק. עתה, 30 שנים מאוחר יותר, הדברים נראים אחרת. מהפכת אוקטובר אינה מצוינת עוד במצעדים צבאיים בכיכר האדומה, וגם סמל הפטיש והמגל – על שלל הווריאציות שלו – נעלם בראשית שנות ה-90 מדגלן של מרבית המדינות שהשתמשו בו בעבר. העיר שידעה את האירועים הדרמטיים ביותר של המהפכה הרוסית החליטה בשנת 1991 לוותר על שמה המהפכני – לנינגרד – ולחזור לשמה המקורי